

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

7475

Գ. ԿԱՐԳԻԱՅԵՏԵԱՆ

—o+o—

ՏԵՂԱԳՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

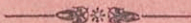
Ա Մ Ա Ս Ի Ո Ց

— + —

ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ
Գ. ԿԱՐԳԻՆ ՅԱՏՈՒԿ, ԱՌԱՋԻՆ
ԵՐԿԱՄՍԵԱՅԻՆ ՀԱՄԱՐ

1911 — 1912

ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ

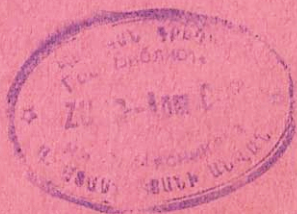
Ա. Մ Ա. Ս Ի Ա.

Suppl. «ՓՈՔՐ ՀԱՅՔԻ»

1912

91(47.929
Կ-30

2004

63183

1923-75

Հանդիսարանի Գրասենյակ
4-3-1975

ՏԵՂԱԳՐԱԿԱՆ

Գրասենյակ

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՄԱՍԻՈՅ

ՆԱԽԱԳԻՏԵԼԻՔ. — Մենք (*) ամենքս մեզի յատուկ ընտանեկան յարկ մը ունինք՝ որուն մէջ կը բնակինք մեր ծնողաց, քոյրերուն ու եղբայրներուն հետ որ կը կոչենք տուն:

Այսպէս մեր կյանքը հետեյնել թէ՛ քաղ մը ձեւացած է շատ մը տուներէ: Երբ քանի մը թաղեր իջարու քով գան կազմած կ'ըլլան գիւղ մը: Ուրիմն քաղաք մը ձեւացած կամ բազկացած կ'ըլլայ շատ թաղերէ: Օր. մեր մեր տան մէջ կը բնակինք, բայց մեր տունը մասը կը կազմէ մեր թաղին (սփուլարի և կամ ախինջ թաղին) և մեր տան նման տուներով է որ կազմուած կ'ըլլայ թաղ մը: Մեր թաղը առանձին մաս

(*) Շարունակութիւն Դիտողական ուսման եւ Հայրենագիտութեան:

մը կը կազմէ Ամասիոյ, քանի որ մենք տեսանք թէ քաղաք մը ձևացած կ'ըլլայ շատ թաղերէ և արդէն այդպէս չէ՞ : Արդէն գիտենք ոչ Ամասիա անուն քաղաքին տակ կան, Սալայիտ, Ախոռէօնիւ, Սօֆուլար, Չէվիքճէ, Եօքարը - Սալայիտ, Աշաղը - Սալայիտ, Պիրինճի Պայազիտ, Եազուտիյէ, Կիւմիւշլի, Փէրվանէ - Պէյ, Գազանճը, Չրազը ևլն. ևլն. թաղերը :

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ ԲՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ.— Ամասիա քաղաքը շինուած է Իքիս (Եէշիլ Ըրմաք) գետին եզերքը և շրջապատուած Լողման, Չաքալլար, Ագտաղ, բերդի ևլն. լեռներով : Ամասիոյ շրջակաները կը գտնուին հետեւեայ գիւղերը, Նոր գիւղ, Պուղա, Մուսագեղ, Տաշօվա, Խուռնաղ, Տէրէգեղ, Եէնիճէ, Արշլաճուխ, Մէօրէզ, Սիւիէնտէր, Ախքէօրըիս, Մէյտան, Պէպէ, Նէրէֆտէր, Այէվի, Չիէրէ, Թուրխալ, Արաօվա, Տէրմէն Տէրէ, Պաշերմէնի ևայլն. ևայլն. :

Ամասիոյ ընդհանուր ընակչութիւնը կը հասնի 30 000ի, որ կը բաղկանայ այլազան ազգերէ հետեւեալ կերպով:

Քրիստոնեայ	(Հայ	10,000
	(Յոյն	500
Մահմետական	(Թուրք և	19,500
	(Շիրվանցի	
Գումար		<u>30,000</u>

Ամասիա ըլլալով շատ հին քաղաք մը մինչ՝ հիմա կը պահէ իր անուներ, նաև իրեն հետ շատ մը հնութիւններ որոնք զինքը կը գերազանցեն շրջակայ քաղաքներէն:

ԱՄՍՍԻՈՅ ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՇԷՆՔԵՐԸ. — Փաղաքին հիւսիսային արևմտեան կողմը գտնուած բերդերը ամենէն նշանաւորը կը հանդիսանան՝ առաջին անգամ գիտողին տալով զգայուն և ակնածելի տեսարան մը: Երբ հեռուն լեռան գագաթէն կը դիտես քեզի կուտան Անիի աւերակ բերդերուն պատկերը: Իսկ ստորտէն իր՝ կողն ի վար կը հասի Իբիսը «Հայաստանի Այաքքը»: Այս բերդե-

րը որոնք բաւական տեղ կը շրջապատ-
տեն մնացած են Սեյճուզ - Թաթար-
ներէ, իսկ շրջակայ միւս վայրերը չեն
պակսիր հռովմէական ճարտարար-
ուեստի հետքերը, որոնց կազմած
կամարները տարիներէ ի վեր առկախ
կը կենան : Դժբաղդաբայ այդ ոսկի
հողերը թաքուն կը մնան, զուրկ պե-
զումներէ, կտրծես Եւրոպացիին յա-
տուկ եղած բլլար հետաանդելու,
խուզարկելու գաղտնիքը :

Քաղքին հարաւային կողմը Պուր-
մալը մինարէին մէջ կը գտնուին քանի-
մը մծմիաներ, որոնք ես զուրկ չեն
հետաքրքրութիւն արժնցնելէ դիտու-
ղին վրայ, վերջու շումը տալով հռով-
մէական հսկայ տէրութեան այդ
գաղտնիքին վրայ :

Ատոնցմէ զատ քաղաքին մէջ այլ-
եայլ տեղեր կրնաք գտնել շատ մը
առարկաներ որոնք գտնուած են պա-
տահմամը : Քաղքին հիւսիսային և
հարաւային կողմերուն վրայ փայ-
ուած քարայրները ես կը յիշեցնեն

Թէ, եկած է առեն մը երբ մարդ ա-
րարածը կենդանի անասուններէն
բնաւ տարբերութիւն ունեցած չէ,
ու իբրև հլու ծառայ աւելի լաւ է
ըսել գերի, ծառայած է անխնայօրէն
իր ախրոջ ու առաջ բերած այդ տե-
սարանները՝ սրնք զխտողին վրայ
ստակում կ'ազգեն : Կան նաև թի-
մարխանէ ըսուած տեղը (նախկին
յիմարանոց) Կէօքմէարէսէ և Սուլթան
Պայազխա Բ. է շինուած շքեղ մզկիթ
մը : Այս բոլորէն վերջ՝ նոր շինուած
հաստատութիւններէն կան, Կառա-
վարութեան շէքր, Զօրանոցը, Բանար
Եկեղեցիներն ու Գպրոցները :

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՈՒ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍ.
ՏԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— Ամառիոյ մէջ կը
գանուին կրօնական, կրթական և
բարեսիրական շատ մը հաստատու-
թիւններ, ինչպէս. Լուսաւոյշականոց
3 Եկեղեցիները, Ս. Նիկապոս, Ս. Յա-
կոբ և Ս. Աստուածածին, Բողոքակա-
նաց ժողովարանը, Յունաց և Յիսուս-
եաններուն Եկեղեցիները :

Թուրքերն ալ ունին իրենց յատուկ շատ մը կրօնական աղօթաւայրեր և մզկիթներ, որոնք քաղաքին տեպքը կը կրկնապատկեն:

Կրթական հաստատութիւններէն կան՝ 1. Ս. Նիկողոս եկեղեցիի բակին մէջ գտնուած 4 կարգնոց Իբրանոսեան Առեւտրական վարժարանը 7 ուսուցիչ, 65 աշակերտներով. կը կառավարուի Ասիական թուրքոյ մէջ հանրածանօթ Իբրանոսեան եղբարց դրամով:

Այս գալրոցը Ամասիոյ բոլոր կրթական հաստատութիւններուն հետ բաղդատելով ամենէն բարձր և մեղի համար ըիչ մը մխիթարականը կը գտնենք: Սոյն վարժարանին կից կայ նաև Իբրանոսեան Աղջկանց միջնակարգ վարժարանը 6 ուսուցչուհի և 80 աշակերտ ունին, այս վարժարանն ալ նոյնպէս բաւական խնամոտ դաստիարակութիւն կուտայ գեոահասիգական սեռին: 2. Ս. Յակոբ նախապատրաստական վարժարանը ոչ ունի 4. կարգ Ա. Դասարանէն մին-

չև Դրդ. Դասարան, 4 մնայուն 3 այ-
ցելու ուսուցիչներով և մօտ 200 ա-
շակերտներով: Հօս կը գտնուի Հայոց
Առաջնորդարանը Երեսփոխանական
և Քաղաքական ժողովի նաև Թաղա-
կան խորհրդոյ խորհրդարանը: 3 ըդ-
Ս. Աստուածածնայ եկեղեցիի բակին
մէջ կը գտնուի Ամասիոյ Ազգ. Ս. Ներ-
սէսեան(*) վարժարանը նախակրթա-
րան աստիճանովը (Ա—Զ կարգ): Այս
դպրոցին դիւրը բաղդատմամբ միւս
կրթական հաստատութիւններուն
չառ աւելի օգասուն և լուսաւէտ է:
Վարժարանին մէջ կը դասաւան-
դուին, Հայերէն Թուրքերէն և Փրան-
սերէն լեզուներէն դասնաւ գլտական
ծիւղերէն մաս մը:

Հայ. կը դասաւանդուի	Ա.	կարգէն	Զ
Կրօն	»	Ա.	»
Թուարանութ.	»	Ա.	»
Թուրքերէն	»	Գ.	»
Ազգ. Պատմ.	»	Գ.	»

(*) Այս վարժանը հիւսնուած է 1866ին
Գեորգ եպսկփ ժանեսակ եւ Զրքքեան կգփի
(Ազգ. Երեսփոխան) նախաձեռնութիւնով:
Այժմ ունի 7 ուսուցիչ եւ 220 աշակերտ:

Գ

Ֆրանսերէն	»	Ե	»	»—2
Աշխրղթ.	»	Գ	»	»—2
Իրագրաութ.	»	Ա	»	»—2
Գծագրութ. Երժշտութ. Ա.	»		»	»—2

Ազգ. կրթական հաստատութիւններէն կան Աղլիանց Կեդրոնական վարժարանը, 10 ուսուցչուհի 250 աշակերտուհիներով: Կան երկու մանկապարտէզներ: Բողոքականները ևս ունին իրենց յատուկ վարժարանը, նաև Յիսուսեանները իրերց յատուկ դպէճով:

Հայոց գործերը կը վարէ տեղւոյս Առաջնորդ Տ. Գէորգ Ծ. վրդ. Իբրահիմեան:

Իւր արանչիւր եկեղեցի տնի իրեն յատուկ երկ երկու քահանայ մէկ մէկ երաժիշտ ուսուցիչ և ժամկոչ իսկ դպրոցները մէկ մէկ տնտես:

Թուրքերը ևս զուրկ չեն կրթական յառաջացումէ, ունին Խտատի վարժարան մը, և շատ մը փոքր դպրոցներ տղայոց և աղլիանց յատուկ: Շերամարտութեան յատուկ դպրոցական գասընթացք մըն

ալ կայ կառաւարութեան կողմէ
հաստատուած, որ մեծապէս կը նը-
պաստէ Ամասիայի Երիտասարդներու
գործի յաւուրութեան :

Բարեգործական հաստատու-
թիւններէն կ'արժէ յիշել նորակազմ
ընկերութեան մը նախաձեռնութիւ-
նով բացուած «Ազգ. Հիւանդանոցը»
որ մեծ գեւուցի կառաւարկիք և պիտի
կատարէ իր յարատեւութեամբ եթէ
ոչ ներկայիս գէթ ապագային էապէս :
Կրթական ու մամուլի զարգացման
ազգակները կը կազմեն նաև մա-
սամբ մամուլը, որմէ զուրկ չէ Ամա-
սիա. իր ծային մէջ պահելով «Փոքր
Հայր»ի և ուրիշ անհատական երկու-
տայարաններ :

ԼԵՌՆԵՐ ՈՒ ԳԵՏԵՐ.— Ամասիոյ(*)
ընական գիւրը շատ գեղեցիկ է շնոր-
հիւ իր լեռնային հանգամանքին : Իր
ըրջակայ լեռները մասը կը կազմեն
Տօրոսեան լեռներէն՝ Անտի-Տօրոս

(*) Անտիոյ ծովին ունեցած բարձրու-
թիւնն է մօտաւորապէս 350 մետր :

լիւննագօտիին ճիւղերէն Ագտայր,
նաև փոքր լեռներէն, Լոյման, Չա-
քալար, Բերդի լեռներ և այլն: Ամա-
սիոյ լեռնային գիւղը ողբան որ արդելք
կը հանդիսանայ երկրագործութեան
բայց միւս կողմանէ ալ մեծ օգտա-
կարութիւններ ունի իր անտառնե-
րուն շնորհիւ :

ԱՆՏԱՌԻ ՕԳՈՒՏՆԵՐԸ.—Անիկա(*)
մեղի աստ փայտ եւ տտաղձ կու-
տայ, այս կերպով գիւղացիներու
ապրուստը հայթայթելով: Իր շրջա-
կաները կ'արածուին բոլոր արջառնե-
րը ու սրսորդներու ժամադրավայրը
միայն կ'ըլլայ անտառը:

Ամասիա այգբան նշանաւոր չի
պիտի ըլլար, և անցորդներու ալ այն-
քան լաւ տպաւորութիւն թողուցած

(*) Անտառի եւ շարակից խնդիրներու
մասին դիտողական ուսման մեջ բաժնի
սրուած ըլլալով մեր ծրագրէն դուրս կ'ըլ-
լար խօսիչ իւրաքանչիւր բանի մակրանասն
խնասին փայ, քանի որ մեր կարեւոր
ընդհ. Անտառի մակրանասն տեղագրու-
կանը չի արդէն :

չպիտի բլլար իր բնական գիւրբով, եթէ
ծիշտ իր արտէն շանցնէր ԻՐԻԱ գետը,
որ շատ շատերու ապրուստի միջոց կը
հանդիսանայ, քաղաքը կը մաքրէ ու
կը բարեզարդէ, երկիրը կը շենցնէ ու
ապրելիակեցար աշխրան կը գիւրացնէ:
Իր վնասները բազմատմամբ իր օգտին
շատ ոչինչ են :

ԳԵՏԻՆ ՕԳՈՒՏՆԵՐԸ.— 1. Ան ամբ
բողջ հիւանդութեանց բոյնը եղող բու-
լոր ազանդութիւնները՝ կը սրէ ու կը
տանի. 2. Պարտէզներուն և այգի-
ներուն առատ և մնայուն ջուր կու-
տայ. 3. Իր մեծ օգտակարութիւնը
կ'ընծայէ ջաղայքներու և մեքենա-
տուներու անոնց անխնները գարձե-
լով: 4. Աղքատիկ մարդոց կուտայ
համեզ ձկներ, որոնք կիսաքանդ խոր-
ծիթին մէջ բնակող մամիկին ու ման-
կիկին հացին պատուական համեմնե-
րը կը կազմեն, ու զուարթ մարդուն
ալ՝ պատուական խորտախիչներ: 5. Ան
մեր սրտին կարծես մխիթարիչն է,
երբ շատ յոգնած ու մտազբաղ բլլանք

մեր Իրիսի գետեղերքը ման գալով,
ան կարծես քու ճակատից բալտի կըն-
ճիռնեիր իր ալիքներուն մէջ ծրարե-
լով կ'առնէ կը տանի Սե ծովուն և
անոր մօտակայ քաղաքներուն ու օ-
տար երկիրներուն: 6. Իր շուրի շնոր-
հիւ շատ մը մտադոյ պէտքերը կը
հոգայ ազրիւրի փոխարէն: 7. Ամասիոյ
Շերամարու ծովեան համար արն-
կուած խոշոր թիմասուններ, միակ իր
շուրսին է որ կ'աճին ու կը մեծնան:
Իետի շուրէն զատ քաղաքին մէջ
կը գտնուին նաև կարգ մը լեռնէ
բզխած շուրեր որոնք կը ծառայեն
խմուելու: 8. Պատուներ ու բալտի
կանանչեղէններ շուրի միջոցաւ շատ
առատ կ'ըլլան, մէկ խօսքով Ամասիա
իր լեռներով ու գետով, նաև հովիտ-
ներով ու դաշտերով զուարճութեան
ու հանգիստ ապրելու համար ստեղծ-
ուած քաղաք մըն է:

Կիրևայ. — Ամասիոյ կլիման բա-
րեխաուն է, միայն ամառը բաւական
տաք կ'ընէ: Այս միջավայրով գրեթէ

կրնայ ամեն կենդանի ապրեցնել:

ԱՐՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:— Ամասիոյ
ընթերցը մենք կրնանք բաժնել գլխա-
ւորաբար 3 գլխաւոր մասերու. հե-
տեւեալ կերպով: 1. Արմսիք. — Յարեն,
եղիպտացո լեն, գարի, լուբիա, բակ-
լա, սիսեռ, սոպ կային: 2. Մրցե-
ղէն, խնձոր, (մանաւանդ միսկեր
խնձորը) տանձ, սեղկեւիլ, կեռաս,
բայ, ծիրան, դեղձ, սալոր, խաղող,
թութ, նուռ, նոշ, ընկոյղ, և բոլոր
մրգեղէնի վերաբերեալ տեսակներ: 3. Բակցարեղէն. — Պամեա, բանջար,
սել: , ձմերուկ, վարունգ, դդում,
կաղամբ, սոկխնձոր, սոխ ալատղեղ,
փրփրեմ, կային, կային:

ԸՆԳՀԱՆՈՒՐ ԵՒ ՄԱՄՆԱԿԻ
աշտադրութիւններուն մէջ կ'ընան
նաեւ մետաքս, մորթ ծխախոտ և ա-
ֆիոն: Իր արտաձման գլխաւոր նխի-
կը կազմեն, ալիւր «տարին մտաւու-
րապէս 500,000 պարկի չափ», միս-
կեր խնձոր, որ այնքան համբաւաւոր
ըրած է Ամասիոյ, իրեն գեղեցիկ

տեսքով, գլխաւիչ գոյնով և համեղ տանուշ համով: Ասկէ մեծ քանակութիւնով կը գրկուի Եւ. սպա՝ խնամուած կերպով, մասնաւորաբար՝ Անդրիա և Եղիաբոս: Պամեա որ նոյնպէս նշանաւոր է և կը գրկուի ցտար երկիրներ: Մետաքսը որուն կ'օժանդակէ տեղւոյս կրիման, իր ամենամեծ հասոյթը կը կազմէ, ասոնք շարուետաագործուած կը գրկուին, Լիոն և Մարսիլիա նաև մեծ քանակութեամբ խօզա: Այժի մտրթն ու ծխալոտան ալ նուազ հասոյթ չեն տար Ամաւիոյ: Ներածման նիւթ կը կազմեն, բոլոր զգեստեղէններ, ը, զարդեղէնները, շաքար, սապոն, երկաթեղէններ և ըն. և ըն.: Արհեստներ ու Արուեստներ.— (*) Ամասիոյ մէջ կը գտնուին շատ մը արհեստաւորներ. օր. հացագործ,

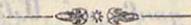
(*)Մեր ծրագիրը չի բոլորակեր ուսումնասիրել տեղւոյս մասնակի սովորութիւնները, վարները ու բարերը որով շատ յատկանշական են, ասով կը բողոքիս ապագային, դասի միջոցին աշակերտներուն յիշեցնելով միայն:

վաճառական, կօշկակար, մանրավաճառ, նսպարավաճառ, երկաթագործ, դարբին, մսագործ, սափիկ, դեղագործ, ասաղձագործ ևլն. ևլն. : Արուեստագէտներու կարգէն կան, շատ մը կառավարութեան սպաշտօնեաներ, բժիշկներ, ուսուցիչներ, լուսանկարիչներ ու նկարիչներ ևլն. ևլն. :

Փոխադրութեան եւ յարաբերութեան միջոցներ. — Աշխարհի վրայ երկու գլխաւոր միջոցներ կան յարաբերութեան համար, որոնք են՝ շուր և ցամաք: Ամասիոյ մէջ Իրիս գետը իր փորքութեան պատճառաւ չի կրնար նաւարկելի ըլլալ : Գետին վրայ ձողուած են շատ մը կամուրջներ որ քաղաքը իշարու կը միացնեն: Ամենէն կարեւորը կը հանգիսանայ քաղաքին հարաւ. Արևմտ. կողմը դանուղ կամուրջը որ կը միացնէ ընդհ. քաղաքը իր ձախ թեւին կողմ ինկած մասին, մասնաւորաբար կառավարութեան հեռագիր, փոստ, կառք, ձի, ուղտ,

Նորի, էջ, կը կազմեն յամաքի վրայ
փոխադրութիւն կատարելու գլխաւոր
պայմանները որոնցմէ ամենքն ալ կան
և մեծ օգտակարութիւն կուտան
վաճառականութեան: Գծրազգարար
չողեկառք, թրամուէյ, երկաթուղի,
օթօմօպիլ շիկան այս նեյքին նա-
հանգներու անսասագէս յետամնա-
ցութեան պատճառաւ:

Աւաղ յը թուրքիա զեռ տարի-
ներու կը կարծաթի վարդայման ճամ-
բուն մէջ մտնելու համար:

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՁԵԻԵՐ
ԿԱՄ ԱՍՏԻՃԱՆՆԵՐ

درجه اداره

Օտանեան կայսրութիւնը կը
բաժնուի նահանգներու ولايت նա-
հանգներ՝ գաւառներու (*) سنجاق
գաւառներ՝ գաւառակներու قضا և

(*) Stanyu Paşusayesli k Vukal.
Ushhs Fhâhs Ohj احمد ماجد بك

գաւառակներ՝ գիւղերու **ناحية** :

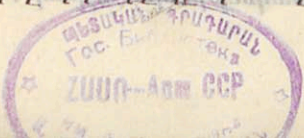
Ընդհանուր Օսմ. Տէրութեան
Մայրաքաղաքն է Կ. Պոլիս՝ բոլոր նա-
հանգներ կամ կուսակալութիւններ
կապուած են անոր:

Նահանգներու վարչութիւնը կա-
ռավարական բարձրագոյն մարմիննե-
րու միջոցաւ յանձնուած է կուսակալ-
ներու **والى** գաւառներու վարչու-
թիւնը՝ փոխ-կուսակալներու կամ
բզեշխներու **متصرف** գաւառակներու
վարչութիւնը՝ տեղակալներու **قائم مقام**
և գիւղերու վարչութիւնն ալ՝ թա-
ղապետներու **مدو** :

1923-24

Մինչև հիմա մենք տեսանք թէ
ինչպէս կը կազմուի առն մը,
թաղ մը, գիւղ մը և քաղաք մը և թէ
այդ քաղաքը ինչեր կը պարտնակէր
իրեն մէջ, տեսանք նաև թէ այդ քա-
ղաքի ժողովուրդները կը կառավար-

ու ին օրէնքով ու այդ օրէնքը գործադրողը կ'ըլլայ իւրարանջիւր, քաղաքի կառավարիչը, սրտ աստիճանով և իր բնակած տեղին բնակչութեան թիւին համապատասխան։ Մենք տեսանք Ամասիան իւր բոլոր մասերով շատ համառօտակի, ու սորվեցանք թէ մեր բնակած վայրն ալ մէկ մասը, կը կազմէ Օամ։ Կայսրութեան ։ Տեսանք անոր վարչական ինչ աստիճան ունենալը, ներկայիս կը մնայ քննել թէ մեր բնակած քաղաքը ո՞ր կուսակալութեան մասը կը կազմէ ։

ՍԱՀՄԱՆ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ.— Մինչև հիմակուան մեր առած տեղեկութիւններէն հասկըցանք թէ «Աշխարհագրութիւն» անուն գիտութիւնը կը խօսի ինչ բաներու մասին և նոյնիսկ իւր բառային խմատը արդէն ցոյց կուտայ նշանակութիւնը (Աշխարհ և գրել

աշխատանքի (Տը գրի առնել) ու կ'ամփոփենք հետեւեալ կերպով: Աշխարհագրութիւնը գիտութիւն մըն է որ կը խօսի՝ եւ յիշատակազնայ գրաստուց երկու մասերուն ջուրի եւ ցամաքի առջի վրայ տեղի ունեցած բնական երևոյթներուն, կլիմային, կրօնքին, բնակչութեան, ազգութիւններու առտադրութիւններուն եւ վաճառակառնութեան վրայ:

ՍԱՀՄԱՆ ՏԵՂԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ. — Տեղագրութիւնն է (*) երկրիս մէկ փոքր մասին, այսինքն գիւղի կամ գիւղաշրջամբի, գաւառուկի կամ գաւառի եւ կամ ամբողջ կուսակալութեան մը, կլիմային, բնական գիւղքին բերքերուն եւ բնակչութեան վրայ խօսող գիտութիւնը:

(*) Տեղագրական քարտէսներ եւս ղեկեղու պէտքը զգալի ու անհրաժեշտ ըլլալով հասկեր՝ կը՝ քողովի քարտէսն որ կը կարօտի պէտքերու: Գաւառական տեղի աշակերտներուն գծել կուսակալ իրենց ձեռքով ու կը քարտէսականակալի այս կերպով:

Ս Վ Ա Ձ Ի

ԿՈՒՍԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ

Սվազի նահանգը կը գտնուի Ասիական Թուրքիոյ Արևելեան կողմը, Տրապիզոն, Կարին, Խարբերդ, Հայէս, Ատանա և Գասթէմունի կուսակալութիւններուն մէջտեղը:

Երկիրը ընդհանրապէս լեռնային է, բայց հիւսիսային և Արևելեան կողմը գտնուած լեռնագաշտերուն վրայ, ձմեռը խիստ ցուրտ և երկար կ'ըլլայ, իսկ ամառը շատ կարճ: Հարաւային մասերուն մէջ ձմեռը մեղմ և ամառը շատ տաք: Սվազի մէջ Օգոստոսին լերմութեան աստիճանը մինչև 50° կը բարձրանայ: Հողագործութիւնը ընդհանրապէս ծաղկած է, կ'արտադրէ ալմոթը, բլինձ, ափիան, ծխախոտ, ցորեն, գխտոր, գինի, բուրդ, գեանախնձոր, ևլն:

Ճարտարական արտադրութիւններուն մէջ նշանաւոր են, գորգերը

ու գուլպաները (Սվազ և Ջարա)
բրդեղէնները (Կիւրին) գանակեղէն-
ները (Սվազ) և բամբակեղէն հիւս-
ուածներ, (Ամասիա, Մարզուան): Նա-
հանգին գլխաւոր արտածական նիւ-
թերը կը կազմեն, երկրագործական
բերքեր, արշառ, գոլղ, անցում մե-
տաղներ և լին. պակաս չեն նակ-
աղի լիճեր, որովք բաւական քա-
նակութեամբ ալ կը հայթայ-
թեն:

Վարչական տէսակէտով կը բաժ-
նուի, 4 գաւառներու, 1. ՍՎԱԶ կամ
ՍԵՒԱՍՏԻԱ (45,000 բնկշ.):— Ալիս
(Գրգրյ ըրևագ) գետին մօտ կեդրոն
վաճառականութեան և փոխադրու-
թեան: Հասկան հին բերդեր ու
մզկիթներ: Յորենի, բուրդի և լին. շա-
հաւէտ ու ընդարձակ վաճառակա-
նութիւն ունի: Նշանաւոր են գորգե-
րը: Մօտը կը գտնուի Ս. Նշան վան-
քը ուր է Առաջնորդարանը, նաև
կարգ մը հայկական թանգ պրքեր ու
հնութիւններ՝ մասնաւորաբար յիշա-

ճակրութեան արժանի, Տրդատ թա-
գաւորի փղոսկրէ դահ - աթոռը, նաև
չատ մը թագեր ու սաղաւարտներ:

Սիւազ ունի հետևեալ գաւառակ-
ները, Կիփօն (10,000), նշանաւոր
էն շաւերն ու գօտիները: Տիվրիկի
(12,000) ՏԱՐԷՆՏԷ (5,000) և ԱՇՈՏԻ
(2,000) :

2. ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԸ - ՇԱՐԳԻ Կամ
ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐ (15,000). —

Մօտերը կը գտնուին արծաթախառն
կապարի ու պաղլեղի (հէս) հանքեր:

3. ԹՈԳԱՏ Կամ ԵՒԳՈԿԻԱ,

(30,000) նշանաւոր էն եւզգեակերը,

պղնձի հալարանը և ներկի գործա-
րանները: ԶԻԼԷ (20,000) նշանաւոր

է կեօարի յաղթութեամբ, կ'արտադ-
րէ ափսոն և ուռպ: ՀԷՐԷԿ Կամ ԷՐՊԱԱ

(8,000). կ'արտադրէ ծխախոտ և
կանեփ: ՆԻՔԱՍՐ (6,000) :

4. ԱՄԱՍԻԱ (30,000). վաճառա-

չահ բարերեր ու հին քաղաք մը շին-
ուած է կիրճի մը մէջ՝ կ'արտադրէ

մետաքս, պամեա, ալիւր մրդեղէն

և ընդ հեղին է Սամսոնի և Սվազի
գծին: ՄէՐԶԻՖՈՒՆ կամ ՄԱՐԶՈՒԱՆ
(25,000) Թաւշան տաղի ստորտաք
գեղեցիկ դիրքով, բերքերն են, ալ-
մրտիք և գինի, մանհաւտադործու-
թիւնն ալ առաջ գայած է և շա-
տերու զբաղումը կը կազմէ:

Մարզուանի համար ամենէն
նշաւոր է իր կրթական զարգացումը
բազմատմամբ իր շրջակայ երկիրնե-
րուն: Իր այդ գործին կը նպաստեն
մասնաւորաբար Ամերիկեան Անա-
թոլիա Գոլէճը և Աղջկանց բարձ-
րագոյն վարժարանը: Ազգ. կրթա-
կան հաստատութիւններէն յիշատա-
կելու արժանի է Ազգ. Ս. Սահակ-
եան ԻՏԱՏԻ վարժարանը, որ սկաւ-
աչքառու տեղ մը գրաւել իր շրջ-
ակայ քաղաքներէն: Ասոնցմէ զառ-
կան Ամերիկեան հիւանդանոցը ու-
րուն աւելի մեծը շինուելու վրայ է,
իր օգտակարութիւնը անուրանալի
է: Նաև վերջերս նոր բացուած
գալլոց մը համրերու յատուկ և նո-

բակառոյց թանգարանը որ դեռ կի-
սատ վիճակի մէջ է: ԿԻՄԻԻՇ ՀԱ.
ՃԻՔԷՕՅ (10,000): ՀԱԻԶԱ. (1,500)
նշանաւոր է Չերմուկը: ՎԷԶԻՐ
ՔԷՕՓՐԻԻ [10,000], կ'արտադրէ ա-
ւել ու մորթ:

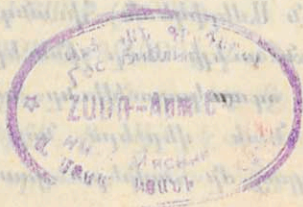
Վ Ե Ր Ջ

Մայր Գրքիչի Զարկայի ցանկանէ ք
հարկուց:

Տ. Զարկայ Ծ. ԳՐ. ԿԵԿԻՐԷԱՆԻՔ

23-2-1975

Գրանցում Տրես

7475

U-SU.2U64U6 6

1075000

2013

Յաջորդաբար պիտի հրատարակուին
դպրոցականներու եւ ժողովուրդին
օգտակար առօժիւրներ :

— o + o —

ԳԻՆ 60 ՓԱՐԱ